

Datum
2019-11-28

Adress

Diarienummer
GYVF-2019-4385

Yttrande

Till
Stadskontoret

Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna få examen genom VAL STK-2019-1363

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har via remiss fått i uppdrag att yttra sig över promemorian *Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom VAL* (vidareutbildning av lärare). I promemorian föreslås de nuvarande datumkraven i VAL tas bort och istället ersättas med krav på obehöriga lärares samlade yrkeserfarenhet. Nämnden ser positivt på promemorians förslag och instämmer i att datumkraven i VAL är föråldrade och har lett till att lämpliga personer som skulle haft förutsättningar att tillgodogöra sig den kortare utbildningen inte haft möjlighet att gå den.

Yttrande

Bakgrund till ärendet

Det råder en stor brist både nationellt och lokalt på behöriga och legitimerade lärare och förskolelärare inom alla skolförm. Enligt Skolverkets prognos finns det under perioden 2017 och 2031 ett totalt rekryteringsbehov av 187 000 heltidstjänster. År 2007 inledde regeringen en satsning på vidareutbildning av yrkesverksamma lärare som saknar lärarexamen. Regeringen beslutade om förordningen (2007:224) om högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen. Verksamma lärare utan en behörighetsgivande lärarexamen kunde studera maximalt 60 högskolepoäng (hp) för att nå en examen. Senare justerades poängomfattningen till totalt 120 hp varav maximalt 60 hp inom det allmänna utbildningsområdet. Satsningen kom att kallas VAL och var en efterföljare på tidigare satsningar på särskilda utbildningar för lärare, SÄL I – III.

År 2011 infördes en ny lärarutbildning. En tidigare allmän lärarexamen ersattes av fyra nya examina: förskollärare, grundskollärare, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. Samma år infördes även en lärarlegitimation och bestämmelser i skollagen (2010:800) om att i huvudsak

endast legitimerade lärare och förskollärare får anställas tillsvidare och ansvara för undervisningen (2 kap. skollagen).

Den nya lärarutbildningen och kravet på lärarlegitimation medförde att vissa yrkesverksamma lärare som hade påbörjat en lärarutbildning mot en äldre examen kom i kläm. Obehöriga lärare med ämneskompetens och lång yrkeserfarenhet behövde en ändamålsenlig utbildningsväg till examen. Ett sätt att möjliggöra för dessa grupper att slutföra sina utbildningar och kunna nå en behörighetsgivande examen för legitimation utan att behöva läsa in mer än vad som saknades var att göra bestämmelserna om VAL mer flexibla, bl.a. genom att öka poängutrymmet för lärare och att skapa en kortare utbildningsväg för lärare och förskollärare med tidigare ämnesstudier och viss yrkeserfarenhet. Mot den bakgrunden ersattes den tidigare förordningen med förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskolläraryxamen. Satsningen kom att kallas VAL II och den nya förordningen benämns i promemorians förslag som VAL-förordningen. För personer som påbörjat en utbildning mot en äldre lärarexamen infördes också bestämmelser som gav möjligheten till lärosäten att utfärda sådana examensbevis.

Utbildningen finns vid åtta lärosäten: Umeå universitet (Nationellt samordningsansvar), Högskolan Dalarna, Göteborgs universitet, Jönköping University, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet och Stockholms universitet.

Utredningens förslag

I utredningen presenteras fem förslag som berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde.

3.2 Kravet på att en sökandes yrkeserfarenhet ska härröra från tiden före den 1 juli 2015 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

Utredningens förslag: Kravet på att en sökande (en lärare eller personal inom förskolan) ska ha åtta års yrkeserfarenhet under en 15-årsperiod från tiden före den 1 juli 2015 för att kunna antas till den kortare utbildningen ersätts med ett krav på att sökanden ska ha åtta års yrkeserfarenhet senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas. Minst tre av de åtta åren ska vara sammanhängande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på att tidpunkten om att sökandes yrkeserfarenhet ska härröra från tiden före den 1 juli 2015 för att få gå den kortare utbildningen tas bort. Bestämmelsen är föråldrad och har lett till att lämpliga personer som skulle haft förutsättningar att tillgodogöra sig den kortare utbildningen inte haft möjlighet att gå den. Nämnden instämmer i att förslaget om att en sökande ska ha åtta års yrkeserfarenhet, varav tre år ska vara sammanhängande, ett år innan VAL-utbildningen påbörjas, är mer anpassad till dagens förhållande.

3.3 Kravet på att ha varit anställd som lärare eller förskollärare den 1 december 2013 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

Utredningens förslag: Kravet på att en sökande ska ha varit anställd som lärare eller förskollärare den 1 december 2013 för att få gå den kortare utbildningen tas bort och ersätts med ett krav på att sökanden ska ha varit anställd som lärare eller inom ramen för en anställning medverkat i undervisningen på en förskola senast ett år innan utbildningen påbörjas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på att kravet om att de sökande ska ha varit anställd som lärare den 1 december 2013, ersätts med ett krav på att sökanden ska ha varit anställd som lärare senast ett år innan utbildningen påbörjas. Nämnden instämmer i att datumet inte har någon logisk koppling till de sökande eller utbildningarna inom VAL.

3.4 Bedömning av behörighet till VAL ska kunna göras genom särskilt prov

Utredningens förslag: Obehöriga lärare och förskollärare som söker till VAL ska kunna få sin behörighet bedömd genom särskilda prov.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser i huvudsak positivt på att sökande ska kunna få behörigheten bedömd genom särskilda prov. Varje person som söker till VAL har en unik uppsättning av meriter och om den sökande blir antagen, ska hen få en individuellt anpassad studiegång, således är det rimligt att den sökande i vissa fall visar sina kunskaper genom särskilda prov. Vad gäller fördjupade kompetenskartläggningar genom validering, vill nämnden poängtera att det är viktigt att säkerställa att validanterna får det stöd de behöver i de valideringsmetoder som VAL-lärosätena arbetat fram. Det är även viktigt att se till så att de lärare som är med och bedömer ges organisatoriska förutsättningar för att kunna genomföra en kvalitativ valideringsprocess och rättssäker bedömning av validantens kunskaper.

3.6 Förordningen justeras språkligt och redaktionellt för att bli tydligare

Utredningens förslag: Vissa paragrafer och rubriker i VAL-förordningen samt rubriken till förordningen justeras språkligt och redaktionellt för att förordningen ska bli tydligare.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på ökad tydlighet i förordningen.

3.7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: Ändringarna i VAL-förordningen ska träda i kraft den 15 april 2020.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Det råder en stor brist på behöriga och legitimerade lärare inom alla skolformer och enligt statistik från skolverket har andelen obehöriga lärare i gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ökat under en treårsperiod. För att få in mer behöriga lärare i skolväsendet ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positivt på att ändringarna i VAL-förordningen träder i kraft redan den 15 april 2020. I promemorian nämns ett antal konsekvenser ändringarna i VAL-förordningen kan ha ur ett kortsiktigt perspektiv. Nämnden ser dock inte att ändringarna kommer ha några större konsekvenser på verksamheten och ser positivt på att fler barn och elever i förlängningen för undervisning av behöriga och legitimerade lärare.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens övriga kommentarer

Nämnden ställer sig positiv till att fler obehöriga lärare ska kunna få examen genom VAL då en hög andel obehöriga lärare på en skola innebär en risk för hög omsättning på lärare – vilket går ut över eleverna då de inte får en sammanhållen undervisning. Det finns även stor risk för sämre kontinuitet i lektionsplanering, betygssättning och relationer till lärare. Den stora andelen obehöriga lärare innebär även att arbetsbelastningen för behöriga lärare ökar. Det är enbart behöriga lärare som får sätta betyg, vilket gör att arbetsbelastningen för dem blir större när betygen ska sättas. Rollen som obehörig lärare är även otrugg i sin anställningsform då man enbart kan bli anställd ett år i taget.

Slutligen anser nämnden att promemorian och VAL i stort saknar vuxenutbildningsperspektivet. Enligt statistik från Skolverket har vuxenutbildningen nationellt sett fler elever än gymnasieskolan. Det är även så att sfi är den utbildningsform som nationellt har lägst andel behöriga lärare. Kunskap om vuxnas lärande och hur vuxenutbildningen är organiserad är väsentlig för blivande lärare som ska verka inom vuxenutbildningen, som precis som övriga skolformer har och fortsatt förväntas ha ett stort rekryteringsbehov av legitimerade och behöriga lärare. Dessa kunskaper behöver ingå i utredningens förslag inom ramen för VAL.

Ordförande

.....
Juan-Tadeo Espitia
.....

Förvaltningsdirektör

.....
Lars Rehnberg
.....